

i to primjerice između bogate zapadne Poljske, koja je povezanija s Europskom unijom, i siromašne istočne Poljske, koja bi bila *limes* zapadne kulture i civilizacije (str. 22).

Glavna namjena knjige *Polish Borders and Borderlands in the Making* jest pružanje općenita pregleda istraživanjâ stranim čitateljima te informiranje istraživača čiji je predmet interesa europska istočna granica o poljskom slučaju. Knjiga isto tako može poslužiti kao izvor empirijskih podataka o europskim granicama i pograničnim prostorima, ali i određenih istraživačkih pristupa navedenoj tematici.

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti,

Zagreb

Ар. А. Улунян, С. Г. Кулешов

Фактор Косово: балканское экспертно-аналитическое сообщество на фоне этнополитического кризиса (1996–2007 гг.)

Москва: Институт всеобщей истории РАН, 2007, 203 стр.

Razvoj međunacionalnih odnosa na Kosovu pretvorio se iz unutarnjeg problema cijele jugoslavenske države, a nakon raspada SFRJ 1991. i SRJ 2006. unutarnjeg problema Srbije, u međunarodni problem. To je jedna od najvažnijih i najaktualnijih tema u svjetskoj stručnoj literaturi, kojom se bave povjesničari, politički analitičari, pravници, etnolozi i dr. No do sada se uistinu rijetko događalo da neki analitičar sustavno prikaže i analizira stavove i znanstveni pristup spomenutom problemu svojih kolega iz svih balkanskih zemalja, koji utječu na formiranje službenih stavova tih zemalja prema suvremenoj situaciji na Kosovu, to jest formiranje osnova vanj-

ske politike. Veoma dobro poznati ruski znanstvenici Artjom Ulunjan (njemu pripada veći dio teksta knjige) i Sergej Kulešov u ruskoj su stručnoj literaturi prvi koji su pokušali popuniti praznine u znanju. Rezultat njihova sjajno obavljena posla jest knjiga *Фактор Косово: балканское экспертно-аналитическое сообщество на фоне этнополитического кризиса (1996–2007 гг.)* (Čimbenik Kosovo: balkanska ekspertno-analitička zajednica u pozadini etnopolitičke krize /1996–2007. g./).

Za uspješno izvođenje ovakva posla potrebna su dva preduvjeta. Prvi je što veća neutralnost, neupućenost u unutarnju borbu u Srbiji i na Kosovu, u vanjskopolitičku borbu na Balkanu, potpuna sloboda od neobjektivnosti, bilo u korist Srba, bilo u korist Albanaca. Drugi je preduvjet znanje stranih jezika, jer iako postoji mnoštvo knjiga i članaka te materijala druge vrste objavljenih u balkanskim zemljama na engleskom jeziku, veći i najvažniji dio analitičkih radova posvećenih Kosovu i vanjskoj politici uopće, naravno, postoji samo na materinskim jezicima, odnosno nije preveden na europske jezike, pa ostaje »zatvoren« za većinu istraživača. Upravo je služenje literaturom na svim balkanskim jezicima - srpskome, albanskom, grčkom, turskom, rumunjskom, bugarskom – najveća i najdragocjenija karakteristika istraživanja o kojemu je riječ.

Služeći se kao izvorima analitičkim tekstovima svojih balkanskih kolega iz svih zemalja regije, Ulunjan i Kulešov ne optužuju, ne »raskrinkavaju« njihove veoma različite stavove koji često ne koincidiraju sa službenim stavom Rusije, nego obrazlažu uzroke njihovih ocjena: njihovo nacionalno i političko stajalište i osobne interese. To nam omogućuje da shvatimo skrivene pokretače toga veoma složenoga, hirovitog i eksplozivnog »stroja« kakav je balkanska regija.

Tijekom veoma duga i pipava posla istraživači su uspjeli sakupiti materijale vodećih

analitičkih institucija ne samo Srbije i Kosova nego i Albanije, Bugarske, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Makedonije, Rumunjske i Turske koje se bave vanjskom politikom svojih zemalja. Te monografije, brošure i članci osnovni su i jedini izvor njihova istraživanja i istodobno njegova novost.

Osim što izlažu koncepcije i stavove balkanskih stručnjaka, Artjom Ulunjan i Sergej Kulešov rade temeljnu i sveobuhvatnu analizu, čiji je preduvjet ne samo veliko iskustvo i velika vještina nego i velika hrabrost, ako se uzmu u obzir napetost i zamršenost međunacionalnih i međudržavnih odnosa na Balkanu. Autori otkrivaju proces donošenja konkretnih odluka, kao i izrade novih viđenja vanjskopoličkih problema u državama nastalima nakon sloma socijalizma i raspada SFRJ. To se povezuje s novim položajem, novim interesima i ciljevima, novom geopolitikom i geostrategijom. Ali znanstveni istraživači ne zadovoljavaju se analizom samo političkih čimbenika, već brižljivo ispituju različite stavove i različite oblike svijesti – etničke, političke, religijske i jezične – kako su prikazani u izvorima.

Knjiga Ulunjana i Kulešova vrijedna je za istraživače vanjske politike balkanskih država, kao i za one koji se bave unutarnjom politikom. Omogućuje razumijevanje zakonitosti i osobitosti formiranja stručno-ekspertnih zajednica u postsocijalističkom svijetu na nacionalnoj i regionalnoj razini, mehanizma njihovih aktivnosti i međusobne povezanosti, suradnje s državom i političkim strankama, uloge u donošenju vanjskopoličkih odluka, organizacijske i – što je od velike važnosti – stručno-etičke osnove njihove aktivnosti.

Autori grupiraju istraživačke institucije u skladu s njihovom nacionalnom pripadnošću, položajem (vladini – nevladini), političkim stavom (liberali – konzervativci – nacionalisti i sl.) i odnosom prema političkim strankama. Sve zajedno dragocjena je građa

koja omogućuje komparativnu analizu razvoja postsocijalističkih društava i država, koje prolaze kroz iste ili slične procese nacionalnog samoodređenja, tranzicije i modernizacije, te analizu razlika postsocijalističkih država i država »tradicionalnoga kapitalizma« kao što su Grčka i Turska, u kojima demokracija također nailazi na određene, katkad velike poteškoće te se razvija u specifičnom obliku u odnosu na države Europske unije.

Za istraživače je veoma koristan i popis časopisa i drugih publikacija različitih stručno-analitičkih institucija te njihovih Internet-skih stranica koji se nalazi na kraju knjige.

Knjiga Artjoma Ulunjana i Sergeja Kulešova *Фактор Косово: балканское экспертно-аналитическое сообщество на фоне этнополитического кризиса* (1996–2007 гг.) od velike je važnosti za razumijevanje uzrokâ kosovskog problema kao središta nacionalnih, regionalnih i globalnih sukoba, ali i više od toga: omogućuje čitatelju da razumije funkcioniranje balkanskoga društva i balkanske države koja se odrekla socijalizma, »narodne demokracije« i »proleterskog internacionalizma« te načine stvaranja novoga političkog sustava i donošenja odluka, uz pregled različitih tumačenja tradicionalnih i najnovijih državnih i nacionalnih interesa.

Istraživanje je nadasve korisno i za kolege stručnjake, predstavnike institucija koje donose odluke ne samo u Srbiji ili na Kosovu već i u drugim balkanskim zemljama, u Rusiji, Europskoj uniji i SAD-u, ali i za studente.

Sergej Romanenko

*Institut za ekonomska istraživanja
Ruske akademije znanosti,
Moskva*